

is de teekening van het milieu der bevindelijke vromen, is de uitbeelding en de worsteling in Suffrida's ziel, over haar zwakheid, dat ze wel met God durft spreken over de menschen, die Hij op haar weg brengt, maar niet met die menschen over God; ontroerend is de beschrijving van de verhouding der liefde, die haar troostrijk licht stralen doet over de donkerheid van het scheiden, is de ontleding van de groote leegte, die er is in Suffrida's ziel, als ze tot het besef komt dat heel het gebouw van haar zelfgeconstrueerde idealen in puin ligt. Dat alles is goed en het is mooi.

En nog eens weer zeggen we het, dat we de Schrijfster dank verschuldigd zijn, dat ze onze christelijke romankunst met dit boek heeft verrijkt.

Maar — en hier komen we met onze opmerkingen — deze erkenning van verdienste sluit de mogelijkheid van critiek niet uit. Niet te ontkennen valt het, dat de compositie van den roman als geheel niet sterk is. Hij bestaat ten slotte uit een aantal weinig onderling verbonden fragmenten. Zonder de gewenschte (en noodige) overgangen, volgt de eene episode van Suffrida's leven op de andere. Toegegeven moet worden, dat wel telkens op die momenten het licht valt, die in den ontwikkelingsgang van haar zieleleven de voornaamste zijn, maar, doordat de aaneenschakeling ontbreekt, krijgt het geheel 't aspect van een tralprent, die telkens abrupt afkapt na een bepaald gedeelte om een heel eind verder in de orde van gebeurtenissen opeens weer te beginnen. Door deze omstandigheid kunnen we als lezers den groei van het proces moeilijk volgen en missen we de rust, die allen groei kenmerkt. Met name voor 't eerste gedeelte van het boek geldt deze opmerking. Dat is een verzameling schetsen over en soms zelf naast het leven van de hoofdfiguur, met als eenige verbinding, dat zij in iedere schets terugkeert.

Een tweede opmerking staat met deze eerste in direct verband. Terwijl aan den eenen kant de gang van het boek door een bijna niet te volgen snelheid van tempo zich kenmerkt, wordt anderzijds soms breed uitgeweid over details. Waar b.v. het sterven van den verloofde, het groote en, van het principieele standpunt van den roman uit gezien, beslissende moment met één enkel zinnenstuk wordt afgedaan, is een heel hoofdstuk gewijd aan de beschrijving, hoe Suffrida als kind de figuren van een boek als werkelijke menschen meent gezien te hebben, een psychologisch wel aardig detail, maar dat met de lijn van den roman nagenoeg geen verbinding heeft. Waar Suffrida's studententijd haar ziel voor zoo belangrijke vragen stelt, als b.v. haar al of niet mede verantwoordelijk zijn voor den zelfmoord van den professor en als terloops dit geweldige gebeuren wordt vermeld, vinden we tot in bijzonderheden gesproken over de moeilijkheden van een middelhoogdutchsche text, die ze te bewerken heeft voor een responsiecollege. En zoo zouden we meer voorbeelden kunnen noemen.

We zeggen niet, dat die details op zichzelf niet frisch zijn, maar voor ons besef storen ze den gang van het geheel en maken ze den roman als eenheid onevenwichtig. Beter dan de bovengenoemde beschrijving van Suffrida's teleurstelling over

de helden uit haar leesboek ware b.v. een breedere analyse geweest van de zielsgesteldheid der beide meisjes, als ze praten over het leven, over de studie als levensvervulling, over de liefde, als levensgehek. En liever dan over tal van kleine bijzonderheden in de eerste hoofdstukken, hadden we over belangrijke momenten in de latere capitula uitgeweid gezien. Want niet op dat voorspel in de meisjesjaren, maar op het gebeuren van den geripten leeftijd komt het aan in dit boek.

En eindelijk een derde opmerking betreffende den vorm. Die is goed. De stijl is kleurrijk en boeiend en vooral in de dialogen pittig. Maar het weglaten van geslachtsuitingen is een willekeurigheid, die ontsteert in de z.g. „oude" spelling, die de Schrijfster volgt, behooren de geslachtsaanduidingen aangegeven te worden. Wil men schrijven naar de natuurlijke spreekwijze, die deze distincties verwaarloost, dan moet men ook de verdere consequenties aanvaarden en b.v. medeklinker-contracten erkennen.

Intussen — deze opmerkingen mogen niet de laatste woorden van ons artikel zijn. Want dat kan niet in mineur eindigen, omdat stellig het boek zelf een verheugend geluid is voor ieder, die iets kent van het schrille en disharmonische der moderne romanlectuur. En ook als christelijk boek, in z'n principieele belichting van een quaestie, die zeker ook het christelijk leven raakt en wellicht in sommige persoonlijke of gezinsverhoudingen als een werkelijkheid wordt gekend, heeft deze roman zooveel betekenis, dat ook ten dezen de qualificatie: verheugend past. Daarom moet ons artikel besluiten in het uitspreken van erkenning en waardeering. En we uiten die waardeering het best, als we „Knotwilgen" hartelijk ter lezing aanbevelen. In 't bijzonder aan onze jonge vrouwen en meisjes, voor wie het allereerst waarde heeft.

C. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Persstemmen.

Alle vroegstervende kinderen zalig?

Blijkens „De Wachter" is dit in Amerika een kwestie, waarover onder Gereformeerden verschil van gevoelen bestaat.

Zooals we in ons vorig artikel reeds te kennen gaven, wordt door de Gereformeerde theologen in ons land algemeen aangenomen, dat alle jongstervende kinderen zalig worden.

Niet alleen de kinderen des verbonds, zoo leert men, maar ook die buiten het verbond behooren tot Gods uitverkorenen. Sterven ze in hun prille jeugd, dan is dat een zeker bewijs, dat ze door God tot het eeuwige leven uitverkoren zijn.

De oude Gereformeerde theologie, zooals die in de Belijdenisschriften van de zestiende en de zeventiende eeuw werd vastgelegd, zoowel in Engeland als in Nederland, durfde dit niet uitspreken. Ze onthield zich van een uitspraak betreffende de kinderen buiten het verbond.

In Nederland neemt de Gereformeerde theologie nog hetzelfde standpunt in. Gods Woord biedt ons in deze geen duidelijke en afdoende gegevens, en daarom, zoo oordeelt men, dienen we ons van een besliste uitspraak te onthouden.

Maar hier in Amerika bleef de Gereformeerde theologie niet op hetzelfde standpunt staan.

ben allereerst luisteren, luisteren naar de (op zeer verscheiden wijze geuite) stem van den modernen mensch, zoo vaak die zegt: „ik wilde Jezus wel zien". Ik onderschrijf ten volle dit woord van K. Schilder: „Laat dan ook de Griekse, d.i. de naar schoonheid dorstende geesten van dezen tijd bij de discipelen van Jezus gehoor vinden en opmerkzame aandacht, zoo vaak zij zeggen: wij wilden Jezus wel zien. De schriftgeleerden zullen op die vraag van aankomende Grieken veel en meer dan veel kunnen aanmerken: niettemin als God hun de gelegenheid geeft om Jezus te loonen als de groote verbintenis van Grieken en Joden, van dichters en schriftgeleerden, dan moeten zij hooren en spreken en antwoorden. De nood is hun opgelegd".

Het komt mij voor, dat die nood al in 't bijzonder is opgelegd aan allen onder ons, die gezegd zijn met het voorrecht te kunnen en te mogen „studeren". Die allen hebben of krijgen een practikans den modernen mensch Jezus te loonen.

Maar, allereerste voorwaarde is en blijft, het luisteren. Eerst dan kunnen wij antwoorden, met de gegronde verwachting ook aangehoord te zullen worden.

Bij dat luisteren zullen wij ons, wat ons onderwerp aangaat, om te beginnen, de zoo noodige beperking moeten opleggen. Wij schakelen allereerst uit, al die literatuur, die op de moderne Leben-Jesu-Forschung betrekking heeft. Waarom zouden wij die in dit verband verwezen? Wie zich daarvoor interesseert, zij verwezen naar het bekende boek van Dr. Schweitzer: „Geschichte der Leben-Jesu-Forschung" (zweite, neu bearbeitete und vermehrte Auflage, 1913).

Voorts willen wij ditmaal ook buiten bespreking laten de modern-theologische literatuur, zooals die zich in 't algemeen bezig houdt met den persoon van Jezus Christus. Daarin is de voortgang

Felt is, dat bijna alle Gereformeerde theologen van de negentiende eeuw de meening zijn toegedaan, dat we aan de zaligheid van geen enkel vroegstervend kind hebben te twifelen. Men oordeelt, dat Gods Woord ons voldoende gegevens aan de hand doet om dit te mogen uitspreken. En ongeveer een kwarteeuw geleden heeft de Presbyterian Church in the United States of America dit officieel uitgesproken als een nadere verklaring van haar Confessie.

Nu meene niemand, dat we hierin te doen hebben met een verschijnsel van het modernisme.

't Is wel waar, dat de moderne geest ver doorgedrongen is in de Presbyteriaansche kerken van ons land. Maar het gaat niet aan, deze leer op rekening te schrijven van het modernisme. Waren het uitsluitend de modernisten, die deze leer aanhangen, we zouden er verder geen woord meer aan verspillen. Zij gelooven niet aan een verkiezing en verwerping, aan de verdoemelijkheid der erfzonde en de onmacht des menschen, aan de noodzakelijkheid der wedergeboorte en de bijzondere voldoening door Christus. In één woord, zij loochenen al de fundamenteele stukken van het Christelijk geloof en buigen niet voor de onfeilbaarheid der Heilige Schrift. Met hen valt niet te redeneeren.

Maar we hebben het in dit artikel over de Gereformeerde theologen, die met ons aan al de specifiek Gereformeerde leerstukken vasthouden.

En nu is het opmerkelijke, dat zoo goed als alle Gereformeerde theologen, ook die van het zuiverste water, mannen van Princeton, die met eere strijden voor het oude Calvinisme der zeventiende eeuw, de meening zijn toegedaan, dat alle vroegstervende kinderen onder Gods uitverkorenen zijn te rekenen.

Daarbij zijn mannen van naam als Dr. Charles Hodge en Dr. B. B. Warfield, die voor de Gereformeerde theologie in ons land van even groote betekenis geweest zijn als Dr. Bavinck en Dr. Kuyper voor de Gereformeerde theologie in Nederland.

En al is het, dat wij Gereformeerden van Nederlandsche herkomst ons (nog) niet kunnen vinden in de meening door hen voorgestaan, het is niet meer dan billijk, dat we toch eens luisteren naar hetgeen zij hebben te zeggen.

Van de hand van Dr. Warfield verscheen een kostelijke historisch-dogmatische studie, *The Development of the Doctrine of Infant Salvation*, waaraan we in voorgaande artikelen reeds het een en ander ontleend hebben.

Dr. Hodge wijdt in zijn *Systematic Theology* een paar bladzijden aan ons onderwerp. De meeste „Wachter"-lezers hebben dit werk niet onder hun bereik, en zoover we weten, is het nimmer in het Nederlandsch overgebracht. We zullen ons dus de moeite getroosten, deze bladzijden voor onze lezers te vertalen.

WAT DE SCHRIFT LEERT AANGAANDE DE ZALIGHEID DER KINDEREN.

Allen, die in hun jeugd sterven, worden zalig.

Dit mogen we afleiden uit hetgeen de Bijbel leert van de analogie (overeenkomst) tusschen Adam en Christus:

„Zoo dan gelijk door éene misdadig de schuld gekomen is over alle menschen tot verdoemenis, alzoo ook door éene rechtvaardigheid komt de genade over alle menschen tot rechtvaardigmaking des levens. Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éenen mensch velen tot zondaren gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éenen velen tot rechtvaardigen gesteld worden" (Rom. 5:18, 19).

Wij hebben niet het recht deze algemeene uitspraken op eenigerlei wijze te beperken, behalve in zover de Bijbel zelf perken stelt.

Nergens sluit de Schrift ook maar een enkele groep kinderen, gedoopt of ongedoopt, geboren in Christelijke of in heidense landen, uit geloovige of uit onge-

gewest (of, zoo ge wilt de neergang) tot steeds radicaler opvattingen (de bekende mythische, astraal-theorie etc.) Verwezen zij o.m. naar P. Zondervan: „Radical Christusbewoelingen"; Dr. H. W. Ph. E. v. d. Bergh van Eysinga: „Het Christumysterie"; en Prof. Dr. H. Windisch: „De tegenwoordige stand van het Christusprobleem". Ik zwijg ook over zoowel Brunner's: „Der Mittler" als over Bultmann's „Jesus" (de eerste in de reder „Unsterblichen", der „geistigen Heroen der Menschheit"). De taak van kritiek en verweer komt hier in 't bijzonder voor de verantwoording der theologen. Onzerzijds geschiedde dat tot op heden meer fragmentarisch, dan systematisch. Van R. Katholieke zijde verscheen o.m., (tegen de radicale opvatting van v. d. Bergh van Eysinga b.v. zich in het laatste hoofdstuk richtend: „De Pseudo-Christus", door Dr. Jos Keulers). Buiten beschouwing blijve thans ook alle literatuur, die zich in 't bijzonder bezig houdt met Jezus' jeugd, waarover, alhoewel de gegevens hier zoo uiterst schaarsch zijn (of, zouden wij moeten zeggen, juist omdat het er met de gegevens zoo bijstaat?), veel gedacht en geschreven is. Uit den aard der zaak rust dat alles meest op buiten-Schriftuurlijke gegevens. Hierin vooral is sterk alle apocriefe literatuur, waaraan wij stilzwijgend voorbijgaan. Een proeve van degelijk-oriënteerd werk op een bepaald punt te dezer zake mag heeten het artikel van K. Schilder „Apokriefe Kerstgedachten". Die literatuur-zelf maakte voor velen weer toeganke-lijk H. Bakels in zijn „Nieuwtestamenteische Apocriefen, of het nadere over Jezus, Zijne Onders en Apostelen en andere (voornamelijk nieuwtestamenteische) personen, volgens schrijvers vooral uit de eerste twee eeuwen onzer jaartelling". Verwezen kan voorts nog naar „Jezus als Jongeling" door Wilhelm Scharlmann, speciaal het eerste boek daarvan: „Aan de grenzen der Kinderjaren", al zult ge daarin ook niet veel wijzer worden.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

tets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur.

door

W. M. LE COINTRE.

I.

Inleiding.

Het is niet dan aarzeland, dat ik, voor vriendelijke drang zwichend, er toe over ga te publiceren het referaat, dat door mij over bovenstaand onderwerp werd gehouden op het jongste congres der Geref. Stud. Beweging. Met nadruk stel ik daarom voorop, dat, wat hier geboden wordt, van vrijwel louter-informatieven aard is, maar persoonlijk smaken en voorkeur georiënteerd, fragmentarisch, allernist „einfachlich" en louter zeer onvolledig. Het critisch element moge niet geheel ontbreken, in verband met mijn bedoeling kon het niet op den voorgrond treden. Het kan zijn uit hebben bij de lezing met een en ander te rekenen.

Het zal ook met de behandeling van dit onderwerp wel zoo zijn, dat ik sommigen te weinig en anderen te veel geef. Maar dat is nu eenmaal, bij den ontzaglijken rijkdom van het materiaal, wel onvermijdelijk.

Ik wil met u gaan door de verschillende gebieden der moderne literatuur (dit begrip dan in ruimer zin genomen) waarbij het ons blikken zal, dat op al die gebieden men, hoe dan ook, worstelt met het beeld van Jezus.

Het is, naar het mij voorkomt, van groot belang na te gaan, de reflex van het beeld van Jezus op den spiegel van het bewustzijn van den modernen mensch. Nog éénmaal, ge moet daarbij van mij niet verwachten (telkens en telkens) een „ingehende" kritiek. Wij willen thans en zullen onzen tijd daarvoor al meer dan noodig heb-

loovige, sing de Al de zijn om Al de ons uit Gods ni Het i van der zeggen, genade De zegs kwade overtrek Dit i onzen l gaan de staan v De B den on richt al zegt hu een alg zijn, zo en van den Zor maar d versta gelijke geslote Niet tel trek elusie, onder door de nitgen maar d ten gro Die i Gods o honden Indie meer de doo zal de herhaa De l heeft b delging Het ring va van de kinders gemaal De v trekkin als ee drukki gens b ren va Zijn le joren z kon ru hemele dat de van ve Daan Rooms men, worden Leze hen, he D o g n het er scheide

Onzerzij gegeven Jezus ten voor bewustz Het r al die ook in dan ook 't algem en, voo wendt, der Eva Dat kan beelden houwens ons gen willen teressan in te g bekende „Das B3 echter uit den aantee die daa iets in Schoch beeld, ten Hen daarvan van he schrijfst wel iets Zijn oo Inter Dr R. Studied „Christi gewezen

le theologen van
n toegedaan, dat
veegstervend kind
Gods Woord om
om dit te mogen
uw geleden heeft
the United
eel uitgesproken
Confessie.

te doen hebben
isme.

ver doorgedrun-
n van ons land
ekening te schrij-
uitluitend de
u, we zouden er
len. Zij gelooven
ing, aan de men-
macht des men-
redergeboorte en
is. In één woord,
stukken van het
le onfeilbaarheid
et te redeneeren
over de Gerefor-
de specifiek Ge-

oo goed als alle
an het universele
het eere strijden
tiende eeuw, de
egstervende kin-
te rekenen.

Charles Hodge
eformeerde theol-
deekenis geweest
voor de Gerefor-

van Nederland-
vinden in de
niet meer dan
hetgeen zij heb-

heen een koste-
he Develop-
fant Salva-
tikelen reeds het

ic Theolog
corp. De meeste
t onder hun be-
er in het Neder-
dus de moeite
ziers te vertalen:

LAANDE DE
REN.

eden zalig.
Bijbel leert van
hen Adam en

de schuld geko-
nenia, alzo ook
genade over alle
s levens. Want
an dien éénen
geworden, alzo
van éénen velen
Rom. 5:18, 19).
emeene uitdruk-
behalve in zoo-

en enkele groep
ren in Christe-
vige of uit onge-

ing tot steeds

de mythische,
e naar P. Zoro-
wingen" 2), Dr
Eysinga: „Het
Windisch: „De
usprobleem" 3).
„Der Mittler",
erste in de rij
o Heroën der
verweer komt
twoording der
tot op heden
isch. Van H.
egen de radi-
Eysinga h.v.
id: „De Psen-
). Buiten he-
litteratuur, die
Jezus' jeugd,
er zoo niterst
n zeggen, juist
lijst 4), veel
aard der zaak
rftuurlijke ge-
apocriefe litte-
orbijgaan. Een
rk op een be-
ten het artikel
achten" 5). Die
veer toeganke-
entische Apo-
Zijne Ouders
ijk nieuwtesta-
ers vooral uit
elling" 6). Ver-
als Jongeling",
al het eerste
Kinderjaren"
rijzer worden.

loovige ouders, buiten de voorrechten van de verlos-
sing door Christus.

Al de nakomelingen van Adam, behalve Christus,
zijn onder de verdoemenis.

Al de nakomelingen van Adam, behalve zij van wie
ons uitdrukkelijk geopenbaard is dat zij het Koninkrijk
Gods niet kunnen beërven, worden zalig.

Het komt ons voor, dat dit de duidelijke bedoeling
van den Apostel is, en daarom schroomt hij niet te
zeggen, dat waar de zonde meerder geworden is, de
genade veel meer overvloedig is geweest (Rom. 5:20).
De zegeningen der verlossing overtreffen zeer verre de
kwade gevolgen van den val. Het getal der verlostten
overtreft zeer verre het getal der verlorenen.

Dit is niet in tegenspraak met de verklaring van
onzen Heere in Matth. 7:13, dat slechts weinigen in-
gaan door de poort, die tot het leven leidt. Dit is te ver-
staan van de volwassenden.

De Bijbel is bedoeld voor personen van verschillen-
den ouderdom, aan wie hij gericht is. Maar hij is ge-
richt alleen aan hen, die kunnen lezen of hooren. Hij
zegt hun wat zij hebben te doen en te laten. Het zou
een ongeheele onderscheiding van zijn bedoeling
zijn, zoo we hem gingen toepassen op personen tot wie
en van wie hij niet spreekt. Wanneer hij ons zegt: „Die
den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien,
maar de toorn Gods blijft op hem" (Joh. 3:36), dan
verstaat niemand dit in dezen zin, dat hierdoor de mo-
gelijkheid der zaligheid van de kleine kinderen buiten-
gesloten wordt.

Niet alleen echter leidt de vergelijking, die de Apostel
trekt tusschen Adam en Christus, ons tot de con-
clusie, dat gelijk allen om de zonde van éénen mensch
onder de verdoemenis zijn gekomen, zoo ook allen
door de rechtvaardigheid van Éenen behouden worden,
uitgenomen alleen zij die de Schrift zelf buitensluit;

maar de grondgedachte, die aan heel de redeneering
ten grondslag ligt, leert ons dezelfde waarheid.
Die grondgedachte is, dat het meer met de natuur
Gods overeen komt, te zegenen dan te vloeken, te be-
houden dan te verdoemen.

Indien het menschelijk geslacht viel in Adam, veel
meer zal het worden behouden in Christus. Indien
de dood geheerscht heeft door éénen, veel meer
zal de genade heerschen door Éenen. De Apostel
beraamt dit veel meer telkens en telkens weer.

De Bijbel leert ons overal, dat God geen behagen
heeft in den dood des goddeloozen (Ez. 33); dat ver-
delging Zijn vreemd werk is (Jes. 28:21).

Het is daarom niet alleen geheel tegen de redeneer-
ing van den Apostel, maar ook tegen de grondgedachte
van deze passage (Rom. 5:12—21), indien we de kleine
kinderen zouden sluiten buiten de allen, die levend
gemaakt worden in Christus.

De woorden en werken van onzen Heiland met be-
trekking tot de kinderen mogen niet worden beschouwd
als een zaak van sentimentaliteit, of als slechts uit-
drukking gevende aan Zijn vriendelijke gevoelen je-
gens hen. Blijkbaar beschouwde Hij hen als de lammen
van Zijne kudde, voor wie Hij als de goede Herder
Zijn leven gaf, en van wie Hij zeide, dat zij niet ver-
loren zouden gaan en dat niemand hen uit Zijne hand
kon rukken. Derzulkens, zegt Hij, is het Koninkrijk der
hemelen, alsof Hij ons daarmede wil te kennen geven,
dat de hemel voor een groot deel gevuld is met de zielen
van verlost kinderen.

Daarom wordt door de Protestanten, tegenover
Roomsch en Roomschegezinden, algemeen aangenomen,
dat allen die in hun jeugd sterven behouden worden.

Lezers, die onze voorgaande artikelen gevolgd heb-
ben, begripen wel, dat we deze passage uit Dr Hodge's
Dogmatiek niet hebben overgenomen, omdat we
het er in alles mee eens zijn. Integendeel, op onder-
scheidene plaatsen zetten we een vraagteken achter

Onzerzijds werd iets zeer lozenswaardigs ter zake
gegeven door Dr J. van Andel in een lezing over
„Jezus als Jongeling", waarin o.a. rijke gedach-
ten voorkomen over Jezus' zich ontwikkelend zelf-
bewustzijn en het tijden daarin 7).

Het merkwaardige is, dat de moderne mensch
al die, min of meer diepzinnige, met wat dan
ook in verband gezette, uit wat voor ondergrond
dan ook opgevoerde, Christus-beschouwingen, over
't algemeen voor kennisgeving heeft aangenomen
en, voorzover hij relatie met Hem zoekt, zich
wendt, op wat voor wijze dan ook, tot den Jezus
der Evangelien, nu heel in 't algemeen gesproken.
Dat kan o.m. blijken, als ge acht slaat op de
beeldende kunst, de opvattingen ter zake van beeld-
houwers en schilders. Evenwel, ook heel het, laat
ons gemakshalve zeggen, „uitwendige" Jezusbeeld
willen wij nu buiten beschouwing laten, hoe in-
teressant het ook zijn zou hierop eens wat nader
in te gaan. In het algemeen is aan te raden het
bekende boek van den Erlanger Prof. Hans Preuss:
„Das Bild Christi im Wandel der Zeiten", waarin
echter alleen maar een 113 beelden van Jezus
uit den loop der eeuwen verzameld zijn, met korte
aanteekeningen, maar niet nader op de zaak zelf,
die daarbij aan de orde is, wordt ingegaan 8).
Iets in die richting geeft Mevr. van Hoogstraten—
Schoch in een werkje, getiteld: „Het ongeschonden
beeld, zooals verschillende van onze tijdgenooten
Hem zien, Jezus Christus". Het eerste gedeelte
daarvan is ook juist gewijd aan een bespreking
van het lichamelijke beeld van Jezus, waar de
schrijfster tenslotte laat zien, dat het N. T. toch
wel iets zegt over Jezus' verschijning, b.v. over
Zijn oogen en hun macht over de menschen 9).

Interessante beschouwingen in deze materie geeft
Dr B. Miedema in een referaat (gehouden voor de
Studieclub van Moderne Theologen), getiteld:
„Christus in de Beeldende Kunst", waarin er op
gewezen wordt, dat ook voor de kennis en de

zijn redeneeringen. We zullen daarop echter niet in-
gaan, maar laten het aan onze lezers over, de zwakke
plaatsen in de argumentatie te ontdekken.

We gaven deze breede aanhaling om te laten zien,
hoe er in ons land door een theoloog van onverocht
Gereformeerd gehalte over dit onderwerp gedacht en
geschreven wordt.

Want het is waar wat Dr Warfield in zijn boven-
genoemde studie zegt, dat wie er aldus over denkt,
daarom op zichzelf nog niet minder Gereformeerd is
dan een ander, die de meening is toegedaan, dat we
ons van een beslissende uitspraak dienen te onthouden.

Het betreft een zaak, waarover Gereformeerden van
elkander kunnen verschillen zonder dat ze daarom
elkander van ongereformerdheid hebben te verdenken.

Mannen als Dr Charles Hodge en Dr B. B.
Warfield worden ook door ons in eere gehouden.
Zij waren de banierdragers van de Gereformeerde
waarheid.

Dat neemt niet weg, dat er enkele punten zijn,
waarin wij van hen verschillen.

Zoo ook het onderhavige.

Het is hier de plaats niet te onderzoeken hoe zij
tot hun opvatting kwamen.

Wel willen wij opmerken, dat men zich o.i.
niet zoo spoedig mag neerleggen bij het feit, dat
hieromtrent nu eenmaal verschil bestaat.

Er zijn interkonfessionele controverse kwesties,
waarover men het nooit met elkander eens zal
worden, omdat zoowel in het vóór als in het
tegen een element van waarheid schuilt. Hierto
behoort b.v. de kwestie over infra en supra.

Er zijn echter ook kwesties, welke men op grond
van de Schrift op den duur wel kan uitmaken.
Daarin mag men niet zoo dadelijk gereed zijn bij
het bestaan van het verschil zich neer te leggen.

Tot die laatste behoort, naar wij gelooven, ook
het punt van de zaligheid van alle vroegstervende
kinderen.

HEPP.

Corrigendum. In ons vorig nummer stond op de
eerste bladzijde eerste kolom „medewerker". Dat moet
natuurlijk zijn „mede-redacteur".

Op blz. 4 eerste kolom regel 7 van onderen zijn uit-
gevalen de woorden „meent toch", zoodat gelezen moet
worden: „maar meent toch, dat men aan de Vrije Uni-
versiteit" enz.

H.

PERSSCHOUW.

Keur van teksten en praetexten uit het weekblad „Woord en Geest".

De beminde lezer treffe hier enkele bloempjes
uit den hof van het weekblad „Woord en (Hei-
lige) Geest". Niet uit verspreide nrs; maar uit
één nummer. Niet uit een nr van den eersten
opwindingsdij, doch uit het allerjongste. Niet uit
een, dat nu eens voor de gelegenheid bewaard
werd, maar uit hetgeen men vindt, als men zoo
deze week eens van het orgaan kennis neemt:

„Is niets geen wonder dat alle kippen in denzelfden
ren eender kakelen, kikkers kunnen niet anders dan
kwaken en aan eenden is het nu eenmaal eigen
te snateren.

De kippen, kikkers, eenden zijn mijn broederen
en ik. In het voorbijgaan zij gezegd, dat er volgt:
laat ons nuchter blijven... en waardig. Dat
zij zoo.

geschiedenis der Christologie, de kunst een be-
langrijke bron vormt, waaruit nog al te weinig
geput is 10).

Hier liggen veel vragen: zou het b.v. waar zijn,
dat de beeldende kunst, waar zij zich werpt op
het beeld van Jezus, ons wil uitvoeren boven de
theologische geschillen? En mede daarvandaan
verklaard zouden kunnen worden de soms even-
sterke sympathieën voor bepaalde weergaven van
den Christus in overigens toch zooveel verschil-
lende levenskringen? Onderschaten wij toch niet
den invloed, die er van een voorstelling van den
Christus uit kan gaan. „Der Wert schöner Chris-
tusbilder ist gross". Sie können unsere Phantasie-
vorstellungen läutern und uns zu einer reinen,
festen Anschauung Jesu verhelfen, wie Lavater
sagt: Je bessere Christusbilder, desto mehr Glaube
an Christus; ein schönes Christusgesicht weckt
Glauben an Christus. Der Vater kann durch alles
zum Sohne ziehen" 11). Het is, zonder meer, dui-
delijk, dat wij deze woorden, in dezen vorm, niet
kunnen onderschrijven. Maar daarbij ook, dat het
tijd wordt, dat wij ons ook hier meer rekenschap
gaan geven van de dingen en eigen standpunt
nader bepalen. Iets in die richting geeft wederom
K. Schilder, en wel in zijn opstel over „De Boed-
dhistische Christus", als hij m.n. over Toorop
heeft, wiens invloed ook onder ons niet te ont-
kennen valt 12). Maar, ook daarvan kunnen wij
nu niet handelen.

En tenslotte: specifiek R.-K. litteratuur laat ik
in 't algemeen buiten beschouwing. Daar zou anders
een rijke oogst te garen zijn, m.n. ook onder de
jongeren in het Roomsche kamp, waar in menig
opzicht met een opwaking een merkwaardige ac-
tieveit gepaard gaat. Wat niet wegneemt, dat we
natuurlijk wel eens naar een R.-K. auteur zullen
luisteren: er zijn hier natuurlijk ook grensgevallen
en er zijn er ook, die, om zoo te zeggen, ons aller
gemeengoed geworden zijn.

Middeleeuwsche inquisitie.

De leerstellingen der heilige Moederkerk.

Kerkelijk geharrewar.

Een vertooning, charlatanachtig.

Een groep van fanatieke, van alle nuchterheid ge-
speende predikanten en onderlingen, menschen niet
Jezuitengeesten in optima forma.

Een kerkelijk klikkje.

Hier sta de wandelaar even stil (want het is
dan ook als grafchrift bedoeld) en bedenke, dat
de H.H. Geelkerken en v. d. Brink den volke
kond hebben gedaan (zelfs gansch onstoken waren,
dat christelijke krantenmensen het niet met eigen
ooren kwamen hooren en met eigen inkt kwamen
noteeren) dat de leiders der Geref. kerken een
klik vormden. K.l.i.e.k. We vervolgen:

Sectarische benepenheid.

De bekrompen zijde van het Asser gereformeer-
dendom.

Maar dan ook uiterst geborneerd van geest en
ongeacht voor het uitdeelen en ontvangen van waar-
achtige wetenschap.

Hier helpen geen dogma's en geen dierbaarheden.
Geen leuzen of lamenteerden.

Dogma's en dierbaarheden, leuzen en lamentee-
ringen, netjes naast elkaar gezet, geord-
neerd. Dat is ongeveer voor iemand, die weet
wat een dogma is, hetzelfde als de coördi-
natie van zijn vrouw en een straatdeerne.

Sunt certi denique fines, behalve bij dit orgaan.
Vermeld dient nog, dat er reeds enkele weken
geleden ingeschreven wordt over „waardeering
van andersdenkenden". De ironie is er nog.

Het protest van dr Dijk.

De pers van dr Geelkerken, protesteerende tegen
de „voorbarigheid" van het protest van dr Dijk
tegen de bekende preek van ds Smelik (E. L.),
heeft zelf de voorbarigheid bijzonder lief; zij kan
er zelfs niet buiten. Want terwijl zij wist, dat
dr Dijk voornemens was op de zaak terug te komen,
nadat hij de authentieke woorden, teksten en praet-
texten, van ds Smelik zou gelezen hebben, heeft
zij zich gehaast, om, vóórdat zij dan die nadere
woorden van dr Dijk gelezen zou hebben, zich
zwaar tegen hem te ontsleken over hetgeen zij in
een verslag van hem las. Alzo deed zij denken
aan Romeinen 2:1. Dr Dijk mocht niet over ds
Smelik spreken, voordat hij hem gelezen had, hij
mocht niet op een krant vertrouwen (zelfs niet
hoewel ds Smelik die krant als „voortreffelijk"
verslag gevende prees), maar hij moest wachten
tot hij het gedrukte woord had gelezen (hoewel
dr Dijk niet wisten kon, dat de preek zou gedrukt
worden). Dit eenerzijds. Nu de andere zijde. De
pers van dr Geelkerken, wel degelijk wetende, dat
dr Dijk haar schriftelijk zou doen lezen, wat hij
dan definitief zou willen zeggen over het ge-
val, haast zich, vóórdat hij gelegenheid heeft, dat
te doen, af te gaan op een krantenbericht, dat
dr Dijk ongewenscht genoemd had. En zij wacht
niet tot hij zal hebben geschreven. Want zij weet
natuurlijk wel, dat het dan wel eens minder mak-
kelijk zou kunnen zijn, nog groote woorden te
bezigen. Ach, ja, ds H. C. v. d. Brink weet
erg veel, waarmee hij evenwel niet werkt. Nog
deze week warmt hij een zinnetje over „ingewijden"
van „De Reformatie" op, tegen beter weten. En
in „Leidsche Kb." gaf ik indertijd frappante staal-
tjes van dat schrijven tegen beter weten in.

Nog een vooropmerking, vóór ik tot mijn eigen-
lijk onderwerp kom: wat de muzieklitteratuur aan-
gaat, verklaar ik mij incompetent tot oordeelen.
Wij kennen allen in onzen tijd de telken jare
weer oplevende belangstelling voor de Passions-
muziek, ongeacht dan nu de wezenlijke waarde
en betekenis dier belangstelling in religieuze zin.
Maar mij is onbekend, of er daarvan op de moderne
componisten van naam, ook inspiratie uitgaat (ik
bedoel weer speciaal in niet-R.-K. kring), om zich
te werpen op een muzikale illustratie van het
leven van Jezus, afgedacht dan nog natuurlijk van
de vraag hoe in 't algemeen, daarover zij te oor-
deelen.

1) Zie in „Bij Dichters en Schriftgeleerden" het opstel „Wij
wildten Jezus wel zien", pg. 251, uitgeg. door de Uitgever-
maatschappij Holland te Amsterdam, 1927.

2) Uitg. Meijer en Schaafsma, Leuwarden 1915. Hier wor-
den behandeld D. F. Strauss, B. Bauer, A. D. Loman,
A. Kalthoff, J. M. Robertson, P. Jensen, W. B. Smith, G. J.
P. J. Bolland, A. Drews en A. Niemcewicz.

3) Uitg. J. Ploegma, Zwolle 1917. Volgens dezen schrijver
is het Evang. niet veel anders dan historisering van een
vroor astrologische mythe.

4) Uitg. Van Gorcum en Comp., Assen, 2e, ongewerkte en
sterk vermeerderde druk, 1925, waarin juist de zuiver my-
thische waarde van de Christusfiguur bestreden wordt.

5) Uitg. J. J. Romen en Zonen, Roermond, 1925.

6) A. w. pg. 357—391.

7) Uitg. Wereldbibliotheek, Deel I, 1922. Deel II, 1923.

8) Voor ons doel m.n. 1 te dl.

9) Uitg. Hollandia-Drukkerij te Baarn, 1925. Geantici, vert.
van Mevr. H. M. Eigenhuis—van Gend, een fantasieus ge-
schied.

10) Te vinden in „Bloemlezing uit de Avondster", Kampen,
J. H. Kok, 1908.

11) Uitg. R. Voigtlaenders Verlag, Leipzig, 1915.

12) Uitg. door de Hollandia-Drukkerij te Baarn in 1925.

13) Uitg. door van Gorcum en Comp., te Assen, 1927.

14) Zou zegt D. E. Pfennigsdorf in zijn „Christus in mo-
derne Geistesleben, Christliche Einführung in die Geistes-
welt der Gegenwart", Verlag Friedrich Bahn in Schwerin L.
Mecklb. 1926, pg. 156.

15) A. w. pg. 148, 189.